

НЯКОИ ОСОБЕНОСТИ НА ИЗГРАЖДАНЕТО НА ПРИСЪСТВИЕ НА ВА „Г. С. РАКОВСКИ“ В СОЦИАЛНИТЕ МЕДИИ

Сашо Воденичарски

Военна академия „Г. С. Раковски“

s.wodenicharsky@rndc.bg

***Резюме:** Докладът разглежда значението на присъствието на най-старото висше военно училище в Република България в социалните медии, с фокус върху facebook. Изброени са много от предимствата и недостатъците Военна академия „Г. С. Раковски“ да развива собствена официална страница. Докладът съдържа много примери, които показват предизвикателствата, но и ползите от активността на висшето училище в най-популярната у нас социална медия.*

Страницата на Военна академия „Г. С. Раковски“ в социалната медия facebook е създадена на 24 февруари 2012 г., в навечерието на 100-годишнината на третата българска образователна институция, добила право да дава на обучаемите си висше образование. Основателите на този някогашен „експеримент“ – студент и преподавател, все още не предполагаша нито с какво ще се свързва тази дата след 10 години, нито Сизифовите усилия, които ще са необходими за успешното извеждане на уважаваното висше училище (най-сетне!) от дигиталния палеолит¹, според израза на служителя на отдела за дигитална комуникация на НАТО Стивън Меринджър.

По онова време много от армиите в Европа и по света вече бяха натрупали достатъчен, но не само положителен опит от участието както на военнослужещите и цивилните служители, така и на институции и щабове в социалните мрежи, по-късно и медии. Просветените мениджъри отдавна са поръчали да бъдат създадени съответните ръководства за употреба, наръчници, студии, брошури и др. – при това, не само за униформените, но и за членовете на техните семейства². В Република България, Министерството на отбраната и Българската армия това продължава да предстои и в края на 2023-а година.

Затова, целта на този доклад е да се прегледа критично, но и с перспективен поглед почти дванадесет годишния опит на военната Alma mater във facebook, а основна задача – да послужи за пример – положителен, разбира се, на всички, които имат нужда от такъв. И без това, опитите страницата да бъде открадната³ зачестиха неимоверно много през последните месеци, а тя и досега беше копирана като образец – директно или прикрито от десетки други.

---

¹ Mehringer Steven NATO Race in the Social Networks – лекция пред Българския дипломатически клуб на 21 април 2016.

² Social Media Communication with Military Spouses, February, 2015.

³ Измама посредством получаване на изглеждащо официално предупреждение от Meta за проблем със страницата – уж сте нарушили правилата, при което имате 24 часа, за да отговорите. Последват ли изпратения линк, трябва отново да се влезе с паролата, но така всъщност я крадат.

Първото обстоятелство, което смятаме за необходимо да се изтъкне е, че както много други инициативи „отдолу“, тази също започна като неофициална. Минаха години, докато Академията се сдобие с ръководство, което беше способно да види възможности в неизвестното, ползи сред заплахите, но и да делегира пълномощия на служители и студенти така, че те да могат да работят в това „ново бойно пространство“ необезпокоявани от друго, освен от изискванията на законите и на собствения си професионализъм. Разбира се, „тежестта“ на страницата нарасна почти веднага след появата на надписа „Официална страница на Военна академия „Г. С. Раковски““ на петата година от нейното създаване. Публикациите достигаха до много повече потребители, които плахо, но все по-често започнаха да ги коментират и споделят. Други търсеха грешки и грешници, но не само, за да се заяждат, а и за да донасят на началниците, които по правило странят от участие в социалните медии. Трети правеха трето и т.н., но развитието ѝ бе неоспорим факт за професионалистите, както всъщност е и до днес.

Накратко, на мотивираните да водят гореспоменатата битка в „новото бойно пространство“ им се наложи бързо да научат някои уроци, но и да открият възможните ползи, без да премълчават и вредите от наличието на официална страница на най-старото висше военно училище в страната. И така, преди да бъдат описани въпросните специфики, нека да изброим някои изначални трудности.

Първата пречка произтича от факта, че липсва документ, който да регламентира участието на военнослужещи и цивилни служители от Министерството на отбраната и подчинените му структури в социалните медии. В „Правила за Връзки с обществеността на .....“⁴ от същата 2012 г. съчетанието „социални мрежи“ се открива само веднъж, но става дума за разпространяване на информация там, за което вече беше писано преди години. Напомняме го пак, защото промяна и документ продължава да липсва, за което вече бе писано⁵.

Второ, липсват всякакви помагала – дори онлайн-материали или брошури в джобен формат относно това, какво може и какво не може да прави в социалните медии един военнослужещ. Най-близко до това са отделни предупреждения да не се качват снимки и да не се тагва местоположението по време на военни учения. Важността на запазването в тайна на данните за оперативната обстановка се вижда съвсем отчетливо в репортажите за движението на израелската армия веднага след масирания обстрел и нападенията откъм ивицата Газа.

Трето, налага се полагане на усилия за преодоляване на формираните нагласи у отговорни фактори, че „във фейсбук се играят игри в работно време“ – следователно, най-добре е да бъде забранен. Имало е дълги моменти, в които заместник-началник е отнемал достъпа на основния администратор до социалната медия (както и до десетки сайтове, нали „Покрай сухото гори и мокрото!“). Обяснението, че такава много скоро ще бъде политиката на МО, разбира се, не се потвърди в Академията. Абсурдът продължи с наличието на интернет-връзка с различен достъп на етажите на висшето училище. Така заместникът остана в историята му с ролята си на цензор. Страницата можеше да бъде поддържана само като неофициална, от частни мобилни устройства и при помощта на доста скъпия по онова време достъп до интернет през смартфон.

---

⁴ Правила за Връзки с обществеността на МО, ЩО и подчинените структури на МО, 2012.

⁵ Воденичарски С. Няколко предимства и недостатъци на участието на военнослужещи в социалните медии, БСУ, Юридически сборник, том XXIV, 2017, с. 258-262.

Четвърта трудност, която произтича от третата е, че много потребители, включително и днес, в края на 2023 година, продължават да бъркат вече станалата официална страница на Военна академия с поне шестте неофициални, но и с групи, носещи същото име – случва се да качват там снимките от първия си учебен ден и от дипломирането на випуска, чието място е другаде. Разбира се, техният брой не е съществен за проникването и влиянието на ВА, но все пак фактът остава.

Пета трудност следва от „типичното военно мислене“, наследено от миналото, според което всичко армейско трябва да е скрито-покрито. Тук няма да оспорваме верността или неверността му. На ползите и на опасностите от участието в социалните медии се спряхме в поне две по-ранни публикации. В хода на опита ни се оказа, че зад „стария подход“ най-често стоят опасения от клюки, разкриване на подробности от служебния и личния живот и др. п., с произтичащия от него страх за кариерата поради омаскаряване. Добрата новина е, че сега, в края на отиващата си година, присъствието и постиженията на висшето училище в социалната медия бяха забелязани по време на проверка от Инспектората на Министерството на отбраната, което е много важен прецедент.

Що се отнася до особеностите, съпътстващи работата на страницата на Военна академия и оставащи константни през всичките 12 години от момента на създаването и функционирането ѝ, то те могат да бъдат изброени (според показания интерес на последователите ѝ към нейното съдържание) и обобщени така:

1. Тематично погледнато, най-големи по брой достигнати потребители постижения (т. нар. органичен рийч) имат редовните публикации, свързани с годишнини от смъртта на велики българи и авторитетни военнослужещи: полк. Петко Йотов – някогашен началник на Военноисторическия музей; писателят Николай Хайтов, загиналите при атентата в Кербала и др. По правило, те се появяват в лентата с новините на десетки хиляди;

2. Частен случай е своеобразното посягане върху паметта на гореспоменатите. Рекордът на страницата задържа, при това доста убедително и дълго, публикация за желанието на обществеността да бъдат запазени графитите в чест на полковник (посмъртно) Борис Дрангов, изрисувани в софийски подлез. Районният кмет бе получил предложение от чуждо посолство⁶ да го преобоядиса с общоевропейски символи, за сметка на чужденците, което тогава се прието от наши историци като провокация. С оглед на опита, придобит от българите през последните години, нищо чудно да е било активност на северномакедонския⁷ лобизъм в Германия. Първоначалната публикация още се радва на над 1 100 реакции, над 300 споделяния, много коментари и достигане до повече от 175 000 потребители на най-предпочитаната от българите социална медия. Резултатът ѝ е още по-впечатляващ с добавянето на данните от ехо-публикациите през следващите години;

3. Много са харесвани снимките от самата Военна академия: на историческите ѝ забележителности и културни паметници – като например тези на комплекс „Царски зали“; на нейния парк със свободен достъп за граждани; от ритуали в храма „Свети Архангели“, от церемонии, празници и др. Спецификата е, че това важи в доста по-малка степен за публикации, съдържащи видео, което иначе се отчита като

---

⁶ <https://www.bgonair.bg/a/36-sutreshen-blok/209584-kmet-brani-lika-na-polk-drangov-posolstvoto-na-germaniya-iska-zalichavane>

⁷ Б. Дрангов е роден и погребан в Скопие, днес столица на Република Северна Македония

тенденция през последните години в социалните медии – не и на нашата страница, обаче. Изключенията са кадри, направени с дрон;

4. Следват постиженията на онези публикации, които съдържат информация за починали служители и преподаватели от Военна академия и нейни възпитаници. Оказа се, че скръбта е един от много малкото сюжети, които обединяват униформените и цивилните като професионална, но и колегиална общност. Техните реакции често надминават хиляда, със стотици коментари;

5. Рекордната публикация съдържа призив за набиране на средства за лечение на млад мъж, който не е възпитаник на Академията, нито дори част от Българската армия или Министерството на отбраната. Тя достигна до над 300 000 потребители и има повече от 1 100 споделяния, както и около 300 коментара;

6. Едно от най-големите постижения в ранния период на вече официалната страница се дължи на снимка по случай празника на Националната гвардейска част – с малко дете, застанало пред строя на униформените;

7. В един относително спокоен за Академията период, голяма гледаемост, но и доста коментари предизвика намерената на територията на парка ни бомба от Втората световна война. Много от мненията съдържаха омразна реч срещу наши актуални съюзници, бомбардирани София и други български селища през 1943-1944 г.;

8. Публикациите за церемониите по откриване на учебната година и за дипломирането на слушателите и студентите по правило също се радват на голям интерес;

9. Това, разбира се, важи и за качените с възможност за сваляне и запазване книги на автори от Военна академия, статии от исторически и военни списания, материали от сходни научни институции в чужбина – предимно на английски и френски езици и др.

Наред с изброените особености, има и някои специфични трудности при поддържането на страницата. Те вероятно малко се различават от тези на другите висши училища, но са сериозно предизвикателство и спокойно може да бъдат добавени към формулираните от проф. Марко Семов „парадокси на българския характер“, но валидни за „дигиталните времена“. Най-често се изразяват в:

1. Макар да виждат, че нещо работи добре и за обща полза, българите рядко се присъединяват, ако не им се заплаща – като дори не се замислят, дали имат способности и квалификация за извършването на подобен специализиран труд. За доброволчество и активизъм вече трудно може да се говори, дори при студентската целева група, ако не се вижда ясно и близо „морковът“. „Тоягата“ отдавна е изгнила;

2. Служители находчиво се възползват от длъжностни характеристики, написани и приети преди „епохата“ на социалните медии, дори професията и длъжността им да предполагат повечето им работно време да преминава точно там – например на специалистите по връзки с обществеността;

3. Предизвикателство е ниската дигитална култура на голяма част от потребителите. Напълно в разрез с професионалните правила, някои от тях много държат да знаят с кого точно разговарят, макар да си пишат със страница. Нерядко заплашват, че искат тази информация, за да се оплачат на началника на институцията от действията на администраторите. Стигало се е до трагикомични ситуации на човек с поне три профила, при блокиране на единия за нарушение на правилата (при това след предупреждение), да иска среща офлайн с ректора, по време на пандемията;

4. Дори редовно да четат публикациите на страницата и да не крият пред администраторите ѝ, че им допадат, българите рядко са склонни да харесват и да споделе-

лят материали, излизаци от тяхната институция. В нашия случай това са служители и преподаватели, чиито имена могат да бъдат изброени на пръстите на двете ръце, но пък на тяхното постоянство напълно може да се разчита;

5. Възможността да се наблюдават работещите и коментиращите, включително от фалшиви или неактивни профили, насърчава пораждането на служебни слухове и клюки „кой какво е написал във facebook“, но и насърчава доносничеството от по-нисшия състав към висшия – който, както стана дума, няма директен достъп и участие в социални медии;

6. Опитите за намеса в работата на страницата бяха сравнително чести в началния етап на нейното развиване, но с официализирането ѝ те постепенно намаляха, макар и за сметка на използването на „трета страна“, която да повлияе;

7. Това не се отнася за неспециалистите в областта на социалните медии, които обаче имат профил и участие в тях, което им дава самочувствие да мислят, че могат да пренесат своя офлайн опит на съвсем други поприща и в дигиталния свят. В по-крайната си версия, те директно критикуват относно всичко направено, а в по-умерената оспорват смисъла от отделни публикации, съдържанието им, или пък се опитват да употребяват омразен език по отношение на личностите и събитията, засегнати в тях;

8. Преди около век, един от бащите на PR-професията в САЩ – Едуард Бернайс забелязва, че най-лесно се критикуват, но и най-трудно е да се защитават държавните институции. Това е разбираемо, тъй като те изглеждат като „цел на открито“. Не е изненадващо, че на съвременната „дигитална агора“ често се чуват кръсъци, написани със само големи букви. Обичайни са и замерванията с обидни квалификации, придружени с по шест, осем, то и до десетки удивителни, символично играещи роля на удари с истински бейзболни бухалки (!!!!!!!). Негативното етикетирание и най-различните претенции са рядко обосновани. Понякога те са задавани като риторичен въпрос, придружен от голям брой въпросителни, поемащи функциите на истински бесилки (????????).

Последните групи потребители не бива да бъдат игнорирани, нито подценявани. С много от тях може да се влезе в диалог, дори се случва да е смислен. Би било полезно за сегашните и бъдещи администратори да видят класифицирани основните групи потребители на страница като тази на военната Alma mater:

А. Пенсионирани бивши военнослужещи. Вечно недоволни, критикуващи уж от принципи и все „от високи позиции“: интересите на държавата, интересите на армията, на военнослужещите като цяло, но и по отделни категории и пр. Има подгрупа от подобни по възраст и опит, но акцентиращи върху детайли „дежурни коментатори“, често преминаващи етичните граници, по въпроси като: може ли да се отдава чест „на гола глава“, без шапка; това подчинение на правилата на „*краварите*“ и „*хамериканците*“ ли е; чий панталон не е добре изгладен; кой е съчетал несъчетаеми елементи на униформи; на кого знакът, петликът или четирилъчните звезди на пагоните му са се изкривили; защо не е подстриган и/или с лъснати обувки; защо студентите ходят на лекции с дънки на дупки, по потници и др.п.;

Б. Пенсионирани цивилни служители на Министерството на отбраната, за които нещата стоят по подобен начин. Спецификата при тях е, че се заяждат с коментари според някогашната си специалност. Това често са финансови въпроси, правопис, превод на и от английски език, тънкости по празничните церемонии и др.п.;

В. Военнослужещи съвсем в края на своя служебен път – те най-често изведнъж започват да критикуват всичко и всеки и така изненадват всички, които са мислели,

че ги познават. Особено държат на изписването на военните звания на поздравените за рождения им ден;

Г. Офицери на служба в момента, били на различни мисии в чужбина. Те могат да бъдат класифицирани в две основни групи: първата – на даващи предписания кое как трябва да бъде, защото „така е в НАТО“; втората – на вечно търсещи конфронтация със „старите кадри“, които имат участия в мащабни военни учения, но пък нямат „реален боен опит“ в Ирак и Афганистан, например;

Д. Офицери, завършили Военна академия и останали „с неуредени сметки“ с някой преподавател. Те много държат публично да се знае какво мислят за него, дидактическите му методи и отношението му към тях като обучаеми;

Е. Завършилите студенти понякога си позволяват същото, но и действия офлайн, като например надписи върху оградата на Академията, снимки от които разпространяват в социалните медии. Страницата има опит на успешно справяне с писма до скандални сайтове – например за „шуробаджаначество“ и други недъзи, всъщност недотама характерни за военната среда, дори лесни за опровергаване. Причината обикновено е неудовлетвореното желание на дипломанти, желасещи по висока оценка, особено при защитата на техните дипломни работи;

Ж. Актуални студенти и слушатели. И те се появяват с коментари, често положителни, но се случват и отрицателни, предимно при засягане на личния им интерес. Най-активни бяха по време на пандемията, когато трябваше да се реши, кога присъственото обучение да премине в дистанционно, в дигитална среда. Друга „техни теми“ са условията в общежитията на другите висши училища, с които Академията подписа договори за ползване, но не ги удовлетворяваха, преди ВА да построи нов и свой кампус в центъра на столицата; желанието им за упражняване на определени спортове; за стрелба с пистолет (студентите) и др.;

З. „Случайно преминаващи коментатори“, видели наша публикация, споделена от свои приятели в социалната медия, или нарочно тагнати от тях, за да дадат гледната си точка. Най-често са се описали в профилите си като историци, следвани от юристи, архитекти и др.;

И. Заслужава да се спомене „отборът на нихилистите и носталгиците“, които не са много на брой, но пък са сравнително активни и последователни, ако не бъдат лишени от възможността да коментират навреме. Те по презумпция отричат всичко, направено в Академията, армията и държавата след 1989 г.;

Й. Малка на брой е и групата на „ентузиазираниите атлантици“, които предпочитат взаимно да се мотивират, като общуват предимно със свои съмишленици в затворени групи. Те се появяват сравнително рядко с коментари на страницата на Академията. Обикновено осмиват миналото, задължителната военна служба, оспорват „постиженията“ на старите кадри“, годността на съветската военна техника, останала дълго на въоръжение в Българската армия, позволяват си етикетирани и квалификации по отношение на учебните програми и др. п.;

К. Демонстриращи желание да бъдат цензори, главно с интерес към военноисторическата тематика, но не само по нея. Сред тях са широко разпространени алтернативните теории, които често приемат за единствена истина и активно опитват да тиражират. По този начин, те разкриват собствените си пристрастия – от монархизъм, през „светофилия“, та до краен национализъм – с всички нюанси.

Разбира се, този списък не изчерпва всички групи потребители, които заслужават описание в нарочна публикация.

В заключение – може да се приеме, че мнозинството последователи на институционални страници във facebook, включително харесалите тази на Военна академия, очакват те да страдат от „презумпция за виновност“ до доказване на невинността им. Изобщо, оправдава ли се институцията, според тях, тя е гузна. Ако администраторите казват нещо хубаво, то е отхвърляно, защото „имат личен интерес и изгода да го правят“. Ако отговарят бързо, навреме и по същество, предположението често е, че за целта е наета фирма и започват намеци „за харченето на нашите данъци“.

Правилният подход, разбира се, е още при създаване на страница в социалната медия да бъдат съставени правила, които коментиращите да спазват. Може да помогне и т. нар. Закон на Годуин (Godwin's law): хумористично наблюдение, формулирано още през 1991 година, станало пословично за препирните в Интернет през годините. Наскоро неговият автор и кръстник го защити против опитите да бъде модифициран за „епохата на Тръмп“ и припомни оригиналния текст: „С продължаването на една онлайн-дискусия, вероятността в нея да се появи сравнение, свързано с нацистите или Хитлер, се доближава до единица“.⁸ В България най-често се стига до имената и прякорите на президента на Руската федерация Владимир Путин, до экс-президента на САЩ Доналд Тръмп, фамилиарно наричан и „бай Дончо“, до дългогодишния депутат в Народното събрание, но и бизнесмен – Д. Пеевски, а също и до Б. Борисов. В армейските дискусии – до экс-министъра на отбраната Аню Ангелов, отскоро – до Тодор Тагарев, но и до други авторитети и „авторитети“. Това трябва да значи, че се прави опит за прекъсване на споровете, или поне е мързелив начин за постигане на тази цел. Във всеки случай, отсъствието на правила и администриране са едни от най-честите грешки при поддържането на страници.

Използвана литература:

- Воденичарски С. Няколко предимства и недостатъци на участието на военнослужещи в социалните медии, БСУ, Юридически сборник, том XXIV, 2017.
- Правила за Връзки с обществеността на МО, ЩО и подчинените структури на МО, 2012.
- Godwin M. Godwin's Law in the age of Trump,
<https://www.rstreet.org/2018/06/25/godwins-law-in-the-age-of-trump/>
- Mehringer Steven. NATO Race in the Social Networks – лекция пред Българския дипломатически клуб на 21 април 2016.
- Social Media Communication with Military Spouses, February, 2015
<https://www.bgonair.bg/a/36-sutreshen-blok/209584-kmet-brani-lika-na-polk-drangov-posolstvoto-na-germaniya-iska-zalichavane>

---

⁸ Godwin M. Godwin's Law in the age of Trump, <https://www.rstreet.org/2018/06/25/godwins-law-in-the-age-of-trump/>